

SABAHETA GAČANIN
(Sarajevo)

GLAGOLSKI ASPEKT U PERZIJSKOM I BOSANSKOM JEZIKU

Cilj ovog rada je analiza gramatičke kategorije glagolskog aspekta, kao i analiza općih problema vezanih za glagolski aspekt i aspektualnost u perzijskom - ogranku indoiranske skupine jezika i bosanskom - ogranku slavenskih jezika, kroz semantičku i gramatičku analizu aspekatskih formi u oba jezika. Ova kontrastivna analiza je poželjna, tim više što neki naučnici tvrde da samo slavenski i indoiranski jezici imaju kategoriju glagolskog aspekta, i zato što samo u ovim jezicima postoji bliska korespondencija između aspekatskih značenja i morfoloških sredstava koja se upotrebljavaju da ih izraze¹.

Glagolski aspekt, iako nezavisna gramatička kategorija, u oba jezika mora se ispitivati u okviru šire kategorije aspektualnosti, a zatim u okviru semantičkog i sintaksičkog konteksta u kojem se javlja glagolski oblik, budući da je aspekt, najčešće, u interakciji sa akcionsartom i glagolskim vremenom. Stoga se nameće potreba semantičke analize aspekatske kategorije, iako se ona obično svrstava u čisto gramatičke kategorije.

Značajke glagolskog aspekta u bosanskom jeziku

Glagolski aspekt u bosanskom jeziku označen je kao gramatička kategorija glagola u kojoj se razlikuju dvije gramatičke oznake: perfektivnost i imperpektivnost. Aspekatske distinkcije bosanskih glagola vidljive su već u leksičkom značenju glagola. Naime, infinitiv, izrazito nedeiktička kategorija, već u svom obliku reflektuje glagolski aspekt, pa se može reći da je u bosanskom jeziku kategorija aspekta donekle leksikalizirana, npr. *bacati*, *baciti*, *dolaziti*, *doći*, *plesti*, *isplesti*. Tako je glagolski aspekt u bosanskom jeziku morfosemantičko obilježje glagola.

¹ Nels, D. (1992) An Analysis of Verbal Aspect as a Cross-linguistic Category - Implications for Language Teaching. IRAL, Nov 92, Vol. 30/4.

Perfektivnim aspektom izražava se neka radnja, zbivanje ili stanje u svojoj cjelovitosti, bez mogućnosti da se dijeli na faze i bez obzira na vrijeme u kojem se odvija ili u koje se smješta, npr. *pročitati, namignuti, izbrisati, kucnuti*. Radnje glagola sa perfektivnim aspektom mogu se odnositi na prošlost (*Sjeo sam na drvo i pogledao...*) i budućnost (*Kuću ću sagraditi brzo, ali ostalo...*), ima samo relativnu upotrebu u sadašnjosti (*On se izmakne i čeka...*) ili u zavisnim rečenicama sa referencom za budućnost (*Idem da to uradim*).

Imperfektivnim aspektom se izražava neka radnja, zbivanje ili stanje u svom trajanju s obzirom na vrijeme u kojemu se odvija ili u koje se smješta. Takva se radnja može dijeliti na faze. Radnje imperfektivnih glagola mogu se odnositi na prošlost (*Sasvim sam tiho hodao*), sadašnjost (*Znam ja to vrlo dobro*) i budućnost (*Stalno ću biti na oprezu*).

Glagoli među kojima postoji opozicija u aspektu čine aspekatske (vidske) parove, od kojih je jedan perfektivan, a drugi imperfektivan, npr. *čitati - pročitati, pisati - napisati, činiti - učiniti*.

Morfološka sredstva za izražavanje glagolskog aspekta u bosanskom jeziku su procesi prefiksacije, sufiksacije i suplecije, te alternacija sufiksa i korijena i naglasak. Sva tri procesa – prefiksacija, sufiksacija i suplecija - mijenjaju aspekt glagola (Silić 1978:66). Izražavanje aspekatske opozicije spada u tvorbu glagola, budući da se glagolskom obliku na taj način pored aspekatske opozicije, najčešće, pridružuju i druga značenja.

Međutim, dok opozicija modificirana sufiksacijom i suplecijom predstavlja samo razliku u aspektu radnje - perfektivnost : imperfektivnost - (*naći/nalaziti, ući/ulaziti, prići/prilaziti, potkrasti/potkradati*), opozicija modificirana prefiksacijom (*zaći/zalaziti, sići/silaziti, svladati/svladavati, priopćiti/priopćavati*) predstavlja ne samo razliku u razvoju radnje nego i razliku u načinu na koji se izvodi radnja. Dakle, model sufiksacije ima funkciju imperfektivizacije i pravi je morfološki proces (fektivna morfologija). Imperfektivizacija ima čisto aspekatski karakter, pa je nazivamo gramatičkim procesom, pošto mijenja samo aspekt glagola. Model prefiksacije pored perfektivizacije glagola, daje i posebnu nijansu značenju glagola, tj. derivira i novo značenje (derivaciona morfologija). Tako je perfektivizacija leksičko-gramatički proces, pošto mijenja i značenje glagola. Iz ovoga proizlazi da sufiksacija producira infleksijske alternacije, a prefiksacija nove riječi.

Prema tome, kao opće pravilo, može se reći da prisustvo prefiksa čini glagol perfektivnim. Međutim, postoji mali broj glagola koji ostaju imperfektivni, čak i kada su prefiksirani, npr. *prethoditi, sadržati, izgledati*. Ono je rezultat interakcije specifične semantike prefiksa i semantike glagola, budući da glagoli sa prefiksima drugačijeg značenja rezultiraju perfektivnim aspektom (*pohoditi, podržati, pogledati*).

Bosanski jezik bogat je dvoaspektnim glagolima, tj. glagolima koji nisu aspekatski obilježeni u osnovi. Kod ovih glagola zapaža se prigušivanje prefiksacije kao najčešćeg morfološkog sredstva (*telefonirati, biti*). Kriteriji za određivanje aspekatske vrijednosti ovakvih glagola su uži ili širi kontekst. Najčešće su to druge leksičke jedinice prisutne u rečenici (obično prilozi: *često, redovno, uvijek, svaki dan* i dr.).

Značajke glagolskog aspekta u perzijskom jeziku

Glagolski aspekt u perzijskom jeziku isključivo je gramatičkog karaktera, što znači da je glagolski aspekt u ovom jeziku gramatikalizirana kategorija.

Perzijski infinitiv ne sadrži aspekatsku distinkciju – neutralan je, za razliku od infinitiva u bosanskom jeziku: *کردن عطسه* kihnuti/kihati, *عبور کردن* preći/prelaziti, *کردن* raditi/uraditi, *آمدن* doći/dolaziti, *رفتن* otići/odlaziti.

Aspekatska opozicija glagola u savremenom perzijskom jeziku je tročlana: perfektivan vs. imperfektivan vs. progresivan aspekt. Promjena aspekta postiže se isključivo gramatičkim procesom prefiksacije glagolske osnove (preteritalne ili prezentske) i dodavanjem pomoćnog glagola *daš.t.än* (samo za progresivni aspekt). Morfološka sredstva kojima se vrši markiranje glagolskog aspekta u savremenom perzijskom jeziku su: prefiks *mi*⁻² za imperfektivizaciju (i u prošlom i u neprošlom vremenu), prefiks *ø-* i *be-* za perfektivizaciju, te pomoćni glagol *daš.t.än* zajedno sa prefiksom *mi-* za markiranje progresivnog aspekta.

Razlika između glagolskih oblika *ø.xan.d.äm* (pročitao sam) i *mi.xan.d.äm* (čitao sam/imao sam običaj čitati) nije samo u gramatičkom vremenu nego i u aspektu³. Oba glagolska oblika upućuju na prošlu situaciju, ali na različite načine: prvi vidi situaciju kao cjelinu, a drugi vidi situaciju kao trajanje u vremenu.

Semantička i gramatička analiza aspekatskih formi u perzijskom i bosanskom jeziku

Analiza glagolskog aspekta i u perzijskom i u bosanskom jeziku zahtijeva da se glagolski aspekt promatra u okviru šire kategorije aspektualnosti, čija osnovna dva elementa čine glagolski aspekt - gramatička srž aspektualnosti, i *aktionsart* - leksička zona aspektulanosti. Kontekst, odnosno druge leksičke je-

² Stariji oblik od *mi-* glasi *hemi-*. Ovaj je zastupljen, uglavnom, u klasičnim tekstovima i piše se rastavljeno od glagola, za razliku od *mi-* koji se može pisati i sastavljeno i rastavljeno.

³ Ova razlika u gramatičkom vremenu je kao između našeg aorista (perf. aspekt) i imperfekta (imperf. aspekt), međutim, njihova je upotreba u našem jeziku stilski obojena, pa se najčešće zamjenjuju neutraliziranim perfektom.

dinice prisutne u lingvističkom izrazu, s druge strane, čine vanjski elemenat aspektualnosti, što je zajednički imenitelj u kontrastiranju kategorije glagolskog aspekta u perzijskom i bosanskom jeziku. Termin aktionsart odnosi se na inherentno aspektualno značenje glagola, odnosno na dio značenja glagola, pri čemu označava jednu vrstu situacije a ne neku drugu. Za razliku od perzijskog gdje je *aktionsart* leksička kategorija, u bosanskom jeziku je on djelimično leksička, a djelimično gramatička kategorija. Iako u bosanskom jeziku u oblasti aktionsarta postoji neobično bogatstvo oblika, što je rezultat infleksijskih i derivacijskih sredstava. No, u cilju jasnije kontrastivne analize najjednostavnija klasifikacija glagola prema aktionsartu bila bi binarna podjela na stativne i dinamičke tipove glagola.

- *Stativni glagoli* su oni koji upućuju na stabilne i homogene situacije i kao takvi oni u svom značenju ne obuhvataju promjene, nemaju unutarnju strukturu. U ove glagole spadaju بودن (biti), داشتن (imati), دانستن (znati) i dr.

- *Dinamički glagoli* su oni koji označavaju radnju ili događaj - obuhvataju situacijske procese koji variraju prema intenzitetu i kvalitetu. Oni se dijele se na punktualne i durativne glagole. Po definiciji, punktualni glagoli upućuju na situacije koje ne traju u vremenu, odnosno događaju se trenutno i za posljednicu nemaju unutarnju strukturu. One označavaju vrlo kratko trajanje; npr. *ätse kär.d.än* (kihnuti, kihati), *sorfe kär.d.än* (kahnuti, kašljati), *där zä.d.än* (kucnuti, kucati na vrata) itd. Durativni glagoli upućuju na situacije koje traju izvjestan period vremena i dijele se na *telic* (ograničene) i *atelic* (neograničene) glagole. *Telic*⁴ glagol izražava radnju koja teži ka cilju (doručkovati, skretati, zaustavljati, dolaziti i dr.), a *atelic* označava radnju koja ne mora stići do kraja da bi se realizovala (gorjeti, šaputati, kretati se, rešetati i dr.) već se realizuje čim počne.

Imperfektivni aspekt

Po definiciji većine modernih lingvista, imperfektivni aspekt označava trajanje jedne konkretne situacije ili postepeni proces koji traje bez prekida i može se dijeliti na faze.

Kako smo već naglasili da se kategorija glagolskog aspekta mora posmatrati u interakciji sa aktionsartom i da se aspekt i aktionsart moraju posmatrati u interakciji sa semantičkim i sintaksičkim kontekstom u kojem se pojavljuje glagolski oblik, kroz kontrastivnu analizu primjera ukazat ćemo na uzajamno djelovanje aspekta, aktionsarta i drugih leksičkih jedinica.

⁴ Za *telic* glagol se može reći da je ugrađen u terminalnu tačku, a *atelic* je glagol koji imenuje neku situaciju koja nema tačno definisan cilj ili krajnje stanje i može biti neodređeno produžena ili prekinuta u bilo kojoj tački (Comrie 1976:44).

Perzijski imperfektivni aspekt u interakciji sa neprošlim vremenom obilježen je markerom *mi-*, što se izražava glagolskim oblikom مضارع اخباری, koji je značenjem blizak prezentu u bosanskom jeziku.

1) عقربه های ساعت به سختی حرکت می کنند. Kazaljke sata jedva se kreću.

(KY 43)

2) به آسمان چشم می دوزیم. Zurimo u nebo. (KY 43)

3) تانکفورمهای دشمن در آتش می سوزد. Neprijateljski transporteri gore u plamenu. (KY 46)

Gornji primjeri ilustruju interakciju imperfektivnog aspekta u neprošlom vremenu, tj. prezentu (مضارع اخباری) i *atelic* aktionsart glagola, čija kombinacija upućuje na situacije koje nisu ničim ograničene (kretati se, zuriti i gorjeti). Nemaju izrazito definisane krajnje tačke (početak i kraj) i kao takve mogu biti prekinute u bilo kojoj tački ili neodređeno produžene. Bosanski glagolski ekvivalenti, kao što se vidi iz prijevoda, imaju istu kombinaciju: prezent i atelički aktionsart.

Kombinacija imperfektivnog aspekta i *telic* aktionsarta vidi se u navedenim primjerima:

4) جیزی نرفته ایم که لنج از حرکت باز می ماند. Nismo daleko otišli kadli se splav zaustavlja. (KY 44)

5) بعد از لحظه ای، درجولان می بیجیدیم. Nekoliko trenutaka poslije, skrećemo u Čulan. (KY 44)

6) به کمک سکان دار می شتابم و او را به آرامش دعوت می کنم: نگران نباش! Priskačem ladaru u pomoć i tiho ga prizivam: Ne brini! (KY 44)

Ovi primjeri sadrže glagole i glagolske fraze sa *telic* aktionsartom čije značenje upućuje na situacije koje imaju krajnji cilj i teže prirodnom kraju (zaustavljati se, skretati, priskakati, prizivati). Sve glagolske forme imaju imperfektivni marker *mi-* i u neprošlom su vremenu. Njihovi bosanski ekvivalenti, također, imperfektivni su glagolski oblici u neprošlom vremenu sa teličkim aktionsartom.

U svim gornjim primjerima perzijske glagolske forme imaju imperfektivni marker *mi-*, što ukazuje na konkretan proces ili trajanje date situacije koja se može dijeliti na faze, dok glagolski oblik u neprošlom vremenu (prezent) ukazuje na gramatičku oznaku sadašnjosti. Njihovi bosanski ekvivalenti, također, imaju imperfektivne oblike u neprošlom vremenu (prezentu).

Medutim, gornji primjeri mogu biti i primjeri narativnog prezenta, tj. transpozicija prezentskog oblika u funkciji značenja prošle situacije, što predstavlja pitanje relacije između glagolskog vremena i aspekta. Tada se gornji primjeri, ako se odnose na relativnu sadašnjost, mogu prevesti perfektivnim

obicima na bosanski jezik u istom značenju: (4) Nismo daleko otišli kadli se splav zaustavi, (5) Nekoliko trenutaka poslije, skrenusmo/skrenemo u Čulan, (6) Priskočim ladaru u pomoć i tiho ga prizovem: Ne brini!

Uprkos semantičkoj razlici glagola sa *atelic* (neograničenim) i *telic* (ograničenim) akcionsartom, zajednička im je karakteristika imperfektivni aspekt, kao i to što označavaju situacije koje počinju u vremenskoj tački prije momenta govora i nastavljaju se u momentu govora. Za imperfektivni aspekt glagola u oba jezika nisu bitne granične tačke radnje (njen početak ili kraj) nego sam tok i trajanje radnje. Sve navedene situacije u gornjim primjerima mogu biti neodređeno produžene ili završene odmah nakon izričaja rečenice, što zavisi od akcionsarta glagola.

Međutim, ovdje treba spomenuti i sintaksičke razlike imperfektivnih oblika u bosanskom i perzijskom jeziku. U bosanskom apsolutna sadašnjost se izražava samo imperfektivnim oblicima (Gramatika 2000:293), dok se relativna sadašnjost može izraziti i perfektivnim i imperfektivnim glagolima. U perzijskom jeziku imperfektivnim oblicima se izražava i apsolutna i relativna sadašnjost, dok se perfektivni oblici u neprošlom vremenu koriste samo u zavisnim rečenicama. (Lazard 1992:147).

Kombinacija imperfektivnog aspekta i punktualnog akcionsarta:

7) به یاد کربلا می افتم. Na um mi pada/padnu Kerbela. (KY 44)

8) علی عطسه میکند. On kiše/kihnu.

Za imperfektivne oblike punktualnih glagola mora se naglasiti da uvijek imaju iterativno značenje. Punktualnim perzijskim glagolima u našem jeziku odgovara semelfaktivni akcionsart koji uvijek ima perfektivne oblike (*kihnuti, nanišani, slomiti, naići*), a u sadašnjosti samo relativnu upotrebu, pa se sa perzijskog prevode svojim iterativnim parnjakom ili prošlim vremenom (perfekt ili aorist), ukoliko nema iterativnog parnjaka. Na osnovu ovoga može se zaključiti da iterativnost nije dio značenja imperfektivnog aspekta niti njegovo sekundarno značenje, nego je rezultat interakcije imperfektivnog aspekta i punktualnosti (Comrie 1976: 43).

Stativni glagol u imperfektivnom aspektu uvijek ima stativno značenje i u perzijskom i u bosanskom jeziku, npr.:

9) می فهمم که از بیمارستان فرار کرده است. Shvatam da je pobjegao iz bolnice.

Međutim, sa perfektivnim aspektom implicira dinamičko značenje - *upoznati se, spoznati, shvatiti*, npr.:

10) فوراً دانستم که دارد دروغ میگوید. Odmah sam znao da laže.

Naime, kvalitativne i kvantitativne promjene na subjektu ili objektu u različitim kontekstima preinačuju stativnost u rezultativno značenje, pa je automatski i njihova upotreba dinamička.

Treba uočiti prirodnost kombinacije imperfektivnog aspekta i stativnih glagola kako u perzijskom jeziku tako i bosanskom jeziku⁵, s obzirom na to da opisuju proces ili stanje u kojem se neko ili nešto nalazi.

Slijedeći primjeri ilustruju karakterističnu upotrebu imperfektivnog aspekta u neprošlom vremenu koja je vid interakcije aspekta i konteksta - vanjskog elementa aspektualnosti:

11) بیشتر مردم عراق به زبان عربی سخن می گویند. Većina ljudi u Iraku govori arapskim.

12) ابریشم از کرم ابریشم به دست می آید. Svila se dobiva od svilene bube.

13) هر روز به کتابخانه سری می زنم. Svaki dan navratim u biblioteku.

Nekada se izražavanje općih istina, navika i generičkih situacija smatralo sekundarnim značenjem prezenta. Međutim, reference za iterativnost, habitualnost i generičke⁶ situacije uslovljene su kontekstom, odnosno prisustvom drugih leksičkih izraza u kontekstu (često, uvijek, svaki dan, stalno, 10 puta itd.) i kao takve ne proizlaze iz značenja imperfektivnog oblika glagola u prezentu. Imperfektivni oblici jednostavno ukazuju na trajanje date situacije. Mnogi lingvisti (Comrie, Leech, Allen) smatraju da opće istine, habitualne, gnomske i generičke situacije upućuju na karakteristično obilježje koje se održava jedan period ili na nepromjenjivo stanje stvari koje se drži istinitim na neodređeno vrijeme i proteže se i u prošlost i u budućnost.

Imperfektivni oblik glagola u prezentu i u bosanskom jeziku, ako postoje neki leksički pokazatelji u rečenici koji upućuju na budućnost, može biti upotrijebljen za obilježavanje budućih situacija, kao u primjeru:

14) رازاپلی سۇ شاتور و نوکاس اوستاју اودجە. Razapeli su šator i noćas ostaju ovdje.

Karakteristična upotreba imperfektivnog aspekta u prezentu je u performativnim rečenicama, npr.:

15) من شما را زن و شوهر اعلام میکنم. Proglašavam vas mužem i ženom.

i objašnjava se time što se oslikana radnja shvata kao prostiranje s obje strane sadašnjeg momenta.

⁵ Evolutivni i stativni glagoli u bosanskom jeziku, koji bi mogli činiti jednu potklasu - potklasu stativnih, uvijek imaju imperfektivni aspekt.

⁶ Ovdje termin *generički* uzimamo kao termin kojim se u gramatičkoj i semantičkoj analizi označava leksička osnova ili propozicija koja se odnosi na cijelu klasu entiteta. *Propozicija* je dio semantičke ili gramatičke analize koja se odnosi na jedinicu značenja koja predstavlja sadržaj neke izjave date u obliku proste izrične rečenice.

Imperfektivni aspekt u prošlom vremenu

Perzijskim imperfektivnim oblicima u prošlom vremenu (ماضی استمراری) odgovaraju u bosanskom jeziku imperfektivni oblici u prošlom vremenu.

Najzanimljivija upotreba imperfektivnih oblika u prošlom vremenu u oba jezika je u složenim rečenicama sa temporalnom klauzom, pošto distribucija aspekata ima značajnu ulogu u identifikaciji vremenskih odnosa korelativnih situacija i vremenskoj kvantifikaciji.

16) وقتی که مرا صدا زد کتاب میخواندم. Kada me je nazvao, čitala sam knjigu.

17) از وقتی که در این جهنم دره افتاده بود، دو زمیستان میگذشت. Već su dvije zime, otkako je u ovaj pakao dospio. (PL13)

18) در نیم شبی که زندگی او را فرا گرفته بود یک چیزی بی پایان در چشمهایش

موج میزد و بیامی با خود داشت که نمیشد آن را دریافت...

U ponoć, kad bi u psu zaigrao život, nešto bi bezdano i nepojmljivo treperilo u njegovim očima... (PL 10)

U primjeru 16 korelativne predikacije su u domenu djelimične simultanosti, tj. situacija u osnovnoj rečenici služi kao vremenski okvir situaciji temporalne rečenice. Ovakav vremenski odnos je uslovljen aspekatskom distribucijom: imperfektivni oblik u superordiniranoj (osnovnoj), a perfektivni u temporalnoj klauzi. Veznik *kad* i u bosanskom (Gramatika bosanskog jezika 2000:426) i u perzijskom (Lazard 1992:236) ima identičnu ulogu: služi za vremensko povezivanje korelativnih situacija i stoga dolazi u različitim vremenskim kombinacijama glagolskih značenja. Durativni glagoli po svojoj semantici označavaju situacije kao trajanje u vremenu, a imperfektivni aspekt je gramatički instrument označavanja situacije u trajanju. Primjeri 17 – 18 ilustruju diksurs u kojem je vremenski odnos nešto specifičniji. U primjeru 17 temporalnu klauzu, koja služi za početnu kvantifikaciju, uvodi veznik *از وقتی که* *otkad*⁷, a u primjeru 18 leksički signal *در نیم شبی که* *u ponoć kad* vrši vremensku identifikaciju situacije iz osnovne rečenice.

U oba jezika distribucija aspekta u zavisnosloženim rečenicama sa temporalnom klauzom gotovo je identična, budući da je uloga aspekatskog značenja presudna u slučajevima kada ostala sredstva (veznička sredstva, aktionsart i razni leksički signali kvantifikacije) svojim značenjem ne određuju vremensku hronologiju i kvantifikaciju.

U perzijskom jeziku karakteristična je upotreba imperfektivne prošlosti u pogodbenim rečenicama, te u rečenicama koje sadrže modalne izraze *bay.äd* (treba da) i *šay.äd* (možda).

⁷ Istu funkciju imaju veznički izrazi *از مدتی که*, *از مدتی که* *otkada*, *otkako* ili *مدتی است* *ima već neko vrijeme*.

- 19) اکر او می رفت من هم می رفتم (یا من هم رفته بودم). Da je on otišao i ja bih.
 20) شاید از اینجا میگذشتید... Možda ste ovuda prolazili...
 21) باید میآمد. On je trebao doći.

Kondicionalne partikule *اکر* (*ako, kad, da*) i modalni izraz *باید* (*treba*) i *شاید* (*možda*) svojom semantikom doprinose hipotetičkom značenju, a glagolski aspekt - imperfektivna prošlost, daje situaciji dimenziju trajanja (Farahani 1999:255). Moderni perzijski jezik koristi imperfektivnu prošlost u nerealnim pogodbama gdje je ostvarenje situacije označene glavnom rečenicom ili nevjerojatno ili se nije zbililo. U bosanskom jeziku, distribucija aspekatskih oblika u zavisnosloženim rečenicama sa pogodbenom (kondicionalnom) klauzom vrši se zavisno od govornikovog viđenja situacije. Ako se situacija sagledava kao cjelovita, koriste se perfektivni oblici u nekom prošlom ili neprošlom vremenu, a ako je fokus na trajanju radnje, koriste se imperfektivni oblici u prošlom ili neprošlom vremenu.

Analiza imperfektivnih oblika svih tipova glagola potvrđuje definiciju imperfektivnog aspekta kao izraza trajanja date situacije, a ignorisanje krajnjih tačaka situacije fokusiranjem na njeno trajanje pokazuje neangažovanost u odnosu na svršenost ili nesvršenost situacije oslikane glagolom.

Perzijski progresivni aspekt

Za razliku od perzijskog jezika, u bosanskom jeziku ne postoji zasebna morfološka kategorija progresivnog aspekta, pa je ona, s obzirom na binarnu aspekatsku opoziciju, obuhvaćena imperfektivnom opozicijom, npr.

وقتی آمدم، داشت مینوشت. Kada sam došla, ona je (upravo) pisala.

Kao što vidimo, prevodi se na bosanski glagolom sa imperfektivnim aspektom, bez insistiranja na progresu radnje u momentu govora koji u perzijskom jeziku naglašava pomoćni glagol *داشت* (upravo je u procesu pisanja).

Ako uporedimo progresivne imperfektivne oblike u perzijskom: *دارم میفهمم* (Razumijem), *دارم میبینم* (Vidim) i *دارم میشنوم* (Čujem) vidimo da progresivni oblici označavaju procese koji variraju u odnosu na intenzitet i kvalitet i kao takve uključuju promjene kroz vrijeme, dok njihovi imperfektivni parnjaci, tj. *میفهمم* (Razumijem), *میبینم* (Vidim) i *میشنوم* (Čujem) označavaju stativne situacije koje se ne mijenjaju kroz vrijeme.

Mi ćemo definisati progresivni oblik kao aspekatski oblik koji predstavlja datu situaciju u progresu u nekoj vremenskoj tački, s tim da može da upućuje i na to da su pripreme za budući događaj u toku u momentu govora (Dehqan 1972:200), npr.:

من دارم به بدرم نامه مینویسم. (Pišem pismo svom ocu / Upravo ću početi da pišem pismo.),

što može upućivati na radnju koja je u progresu u vrijeme komunikacije ili pokazivati da radnja tek što nije počela. Drugo značenje obično se vidi u slučaju kada vršilac radnje ne učestvuje u označenom procesu u vrijeme komunikacije.

Progresivni marker *daš.t.än* nepromjenjivo označava datu radnju u progresu ili upućuje na radnje koje su na ivici dešavanja, što je rezultat međusobnog djelovanja značenja progresivnog aspekta i značenja leksičkog tipa glagola, a ne značenja samog progresivnog markera *daš.t.än*, npr.:

22) دارد باران میاید.	دارد باران میکیرد .
Samo što kiša nije počela padati.	Kiša (upravo) pada.
23) دارم کریه میکنم.	دارم کریه ام میکیرد .
Samo što ne zaplačem.	Plačem.

Progresivna konstrukcija sa *daš.t.än* općenito je ograničena na standardni kolokvijalni i književni jezik. Međutim, u formalnom govoru i pisanju za progresivno značenje koriste se druga lingvistička sredstva umjesto imperfektivnog glagolskog oblika:

I - lokativna fraza بودن در حال... *där hal.e* (u procesu, u stanju) + infinitiv glavnog glagola + kopula *bu.d.än*: او در حال غذا خوردن بود که تلفن زنک زد. On je ručao, kada je telefon zazvonio.

II - pridjev مشغول *māšgul* (zauzet) + enklitički izafet marker /-e/ + infinitiv glavnog glagola: بسر مشغول نوشتن نامه بود که مادر آمد. Dječak je pisao pismo, kada je majka došla.

Perfektivni aspekt

Perfektivni aspekt je videnje neke situacije ili konkretne radnje kao završene i jedinstvene cjeline koja se ne može dijeliti na faze. Ovaj opis odgovara perfektivnom aspektu i u perzijskom i u bosanskom jeziku, uz izvjesne specifičnosti koje prate perfektivni aspekt u bosanskom. Čak i perfektivni glagol kao što je *poodsijecati* (یک تکه بشت سر دیگر بریدن) ili *poispreskakati* (بشت سر هم دیگر بریدن) predstavljaju radnju kao nedjeljivu cjelinu. *Poodsijecati grane* označava ograničen broj činova odsijecanja grana, tako da svaki individualni čin i svi činovi zajedno znače nedjeljivu cjelinu (u ovom slučaju govori se o seriji radnji).

Morfološki gledano, perzijski perfektivni aspekt je nemarkirani član aspekatske opozicije perfektivan/imperfektivan, za razliku od bosanskog jezika gdje je perfektivni aspekt markirani član binarne opozicije.

Perzijski perfektivni aspekt u interakciji sa prošlim vremenom obilježen je markerom \emptyset -, što se izražava se preteritalnim oblikom ماضی مطلق (prošla osnova + lični nastavci) i značenjem je blizak aoristu u bosanskom jeziku.

24) در اتومبیل نشستند و بات را صدا زدند و در اتومبیل بهلوی خودشان نشاندند.

Sjeli su u automobil, vabnuli Pata i stavili ga pored sebe u automobil. (PL15)

Iz primjera vidimo da perfektivni marker \emptyset - u perzijskom, odnosno njegovi perfektivni ekvivalenti u bosanskom reduciraju situaciju na jednu jedinu tačku.

Upotreba perfektivnog aspekta u perzijskom karakteristična je u realnim pogodbenim rečenicama, npr.:

25) اگر او رفت من هم می روم (یا خواهم رفت). Ako on ode, idem i ja.

Iz primjera je vidljivo da tek interakcija partikule *ägär* 'ako' + perfektivno viđenje situacije (što situaciju čini još realnijom) daje značenje realne pogodbe, a ne sama upotreba perfektivnog oblika glagola. U vezi sa distribucijom perfektivnog aspekta, moramo napomenuti da se u protazi u modernom perzijskom jeziku mogu koristiti perfektivni oblici u prošlom i u neprošlom vremenu⁸ da označe realnu⁹ ili potencijalnu pogodbu¹⁰, npr.:

26) اگر رفتی سلام مرا برسان. Ako odeš, pozdravi.

27) اگر الان بروی او را میتوانی ببینی. Ako sada odeš, moći ćeš ga vidjeti.

U bosanskom jeziku, za ovu vrstu pogodbenih rečenica (eventualne pogodbene rečenice sa veznikom *ako*) karakteristična je upotreba perfektivnog prezenta, pošto se izražava nepravda sadašnjost (odnosi se na vrijeme koje se očekuje u budućnosti, kada će se desiti postavljeni uvjet).

U pogledu perfektivnog aspekta u prošlom vremenu, možemo zaključiti da se semantičko polje perfektivnosti poklapa i u perzijskom i u bosanskom jeziku – viđenje situacije kao cjelovite u prošlosti, koja se ne može dijeliti na faze. Aspekatski perfektivni marker u prošlom vremenu u perzijskom \emptyset - ima čisto gramatičku funkciju da odredi aspekatski karakter glagolskog oblika, za razliku od bosanskog gdje je perfektivizacija leksičko-gramatički proces, pošto

⁸ Ovo pokazuje da u perzijskom protaze sa perfektivnim oblikom u prošlosti jednako označavaju potencijalne kao i realne uslove.

⁹ U bosanskom jeziku u realnim rečenicama, koje se odnose na relativnu sadašnjost, predikatski glagol može imati i perfektivni i imperfektivni prezent. Protaze ovih rečenica osobito karakterizira perfektivni prezent, zato što izražava relativnu sadašnjost – nešto što se očekuje u budućnosti, dok je u apodozi futur ili imperativ – kao i u perzijskim apodozama.

¹⁰ Ovu vrstu rečenica u bosanskom odlikuje upotreba oblika potencijala - kondicionala.

mijenja i značenje glagola. Razlog je interakcija značenja prefiksa i leksičkog značenja samog glagola. U prijevodu perzijskim perfektivnim oblicima u prošlom vremenu ekvivalenti u bosanskom jesu aorist¹¹ ako je stilski obilježena upotreba, ili perfekt sa dokinutom oprekom po gotovosti¹² ako je stilski neobilježena upotreba.

Perfektivni aspekt u neprošlom vremenu (prezentu) u perzijskom markira se prefiksom *be-* (مضارع التزامی). Glagolski oblici sa markerom *be-* ograničeni su uglavnom na zavisne rečenice i imaju relativnu upotrebu. U bosanskom jeziku, također, perfektivni oblici u neprošlom vremenu (prezentu) imaju relativnu upotrebu, pošto se situacija označena perfektivnim oblicima ostvaruje u prošlosti ili u budućnosti.

Sljedeći primjeri ilustruju interakciju perfektivnog aspekta sa različitim semantičkim grupama glagola i njegovu karakterističnu distribuciju.

28) حاضر بود جان خودش را بدهد. Bio je spreman da žrtvuje život. (PL 19)

Glagolska forma u gornjem primjeru predstavlja kombinaciju perfektivnog oblika u neprošlom vremenu sa relacionim aktionsartom, podgrupom stativnih glagola: *džan dadän* (dati život) i upućuje na situaciju videnu u cjelosti.

29) میل مفرضی حس کرد که در این سبزه ها بدود و جست بزند.

Osjetio je neodoljivu želju da skoči i pojuri ovim zelenim poljima. (PL 12)

U gornjem primjeru predstavljena je atelička situacija (sa proizvoljnim graničnim tačkama), čija semantika pokazuje da se data situacija može neodređeno produžiti, ne utiče na značenje perfektivnog aspekta.

30) خودش را موظف میدانست که شخص بیگانه و یا سک خارجی را از خانه صاحبش بتارند... Znao je svoju obavezu, da (o)tjera od kuće nepoznate ljude ili tude pse. (PL 15)

Predikatni glagol *tar.änd.än* - nagnati u bjekstvo, otjerati u primjeru 30 ima perfektivni aspekt sa teličkim aktionsartom. Glagolske fraze sa teličkim glagolom i perfektivnim aspektom (oblici sa prefiksom *be-*), kao predikati zavisnih rečenica kojima se izražava budućnost (obligatorna upotreba perfektivnog oblika), ne označavaju svršene situacije (radnje)¹³, već situacije kao pot-

¹¹ Osnovna je uloga aorista obilježavanje doživljene situacije u prošlosti. Oblik aorista u načelu imaju perfektivni glagoli, ali je njegova upotreba u savremenom bosanskom jeziku stilski obilježena. Od imperfektivnih glagola uglavnom se namjesto aorista upotrebljava oblik perfekta (dolaziše > dolazili su).

¹² Perfekt sa neutraliziranom oprekom po gotovosti zamjenljiv je aoristom (ako je perfektivni glagol) i imperfektom (ako je imperfektivni glagol) jer se pri takvoj zamjeni ne mijenja značenje rečenice.

¹³ Označavanje svršenosti radnje, kako je već objašnjeno, nije sekundarno značenje perfektivnog aspekta već posljedica interakcije između perfektivnog značenja i prošlog vremena. Ovo, po Comrieju, ukazuje na neadekvatnost termina *svršen*. Prikladniji je termin *potpun* kao obilježje "perfektivnog aspekta" (1976:18).

pune cjeline. Međutim, njihovi bosanski ekvivalenti su, zapravo, izbor govornika, i mogu imati perfektivni i imperfektivni aspekt (*da tjera nepoznate ljude* ili *da otjera nepoznate ljude*).

31) بات جرأت نمیکرد بالا برود. Pat se nije usuđivao da skoči. (PL 21)

Perfektivni oblik punktualnog glagola *bala rāftān* (skočiti) svojom semantikom potvrđuje definiciju perfektivnosti, tj. predstavljanje situacije kao jedne potpune cjeline, budući da punktualnost po značenju upućuje na situacije koje se shvataju kao radnje sa odsustvom duracije, kao ostvarenje “sve odjednom, sve u jednom momentu” (Allen 1966:199).

32) اگر الان بروی او را میتوانی ببینی. Ako sada odeš, moći ćeš ga vidjeti.

Gornji primjer ilustruje upotrebu perfektivnog oblika (*be.rāv.i* i *be.bin.i*) i u protazi i u apodozi pogodbene rečenice.

Značenje koje ima ovaj vremenski i aspekatski oblik, imajući u vidu inkompatibilnost perfektivnog prezenta sa referencom za sadašnjost, jeste izražavanje relativne sadašnjosti koja se odnosi na buduće vrijeme, a ne izražavanje potencijalne radnje kako to postulira Windfuhr (1987:538) i drugi gramatičari. Modalni pojam mogućnosti radnje proističe iz prisustva kondicionalne partikule *اگر*.

S obzirom na kategorijalnu interakciju između prezenta i perfektivnog aspekta, u modernom perzijskom imperfektivni oblik prezenta zamjenjuje perfektivnu neprošlost (prezent) samo u glavnim rečenicama. Perfektivna neprošlost prvenstveno služi za izražavanje budućnosti, pošto je u većini zavisnih rečenica¹⁴ vrijeme date situacije uvijek poslije vremenske tačke situacije označene glavnim glagolom. Tada nije dozvoljena zamjena sa imperfektivnom neprošlošću i jedini prihvatljiv glagolski oblik jeste perfektivna neprošlost sa perfektivnim markerom *be*, npr.:

من دلم میخواست به تهران میروم a ne دلم میخواست به تهران بروم.

Htio sam da idem u Teheran.

U bosanskom jeziku perfektivna neprošlost (perfektivni prezent) ima relativnu upotrebu u zavisnim rečenicama (najčešće sa veznicima *kad* i *ako*) i tada se odnosi na budućnost (Gramatika 2000:437)¹⁵. Međutim, može se pojaviti u diskursu koji se odnosi na prošlost (historijski prezent)¹⁶ i, rjede, na budućnost (futurski prezent) (Ibid. 275)¹⁷. U oba slučaja je stilski obilježen.

¹⁴ Iza modalnih glagola i u namjernim zavisnim rečenicama poslije namjernih veznika *تا*, *که*, *برای آنکه* *برای اینکه*. (*da*, *kako*, *zato*, *radi toga*), budući da se radnja kao sadržaj kakve namjere uvijek odnosi na neku budućnost (ne označava aktuelno vršenje radnje).

¹⁵ Kad padnem na zemlju, znat ću kako je to.

¹⁶ Danas kada sam čitao, pčelica mi sleti na knjigu.

¹⁷ Možda štogod uradim do večeras.

Javlja se i u diskursu sa svevremenskim prezentom (panhistorijski)¹⁸. Dakle, u bosanskom jeziku perfektivna neprošlost ima širu distribuciju nego u perzijskom i nije ograničena samo na zavisne rečenice.

Analiza različitih primjera pokazuje kako je gramatičko značenje perfektivnog aspekta da uputi na situaciju kao jednu potpunu i nedjeljivu cjelinu i kako ne zavisi od konteksta i ne može biti njime promijenjeno.

Aspekt - subjektivna ili objektivna kategorija

Premda se aspekt tipično opisuje kao govornikov/piščev način gledanja na datu situaciju, što sugerira da je aspekt subjektivna kategorija, izbor aspekta nije uvijek ostavljen slobodnoj volji, već postoje slučajevi obligatorne distribucije aspekta. Dokaz je gubljenje perfektivnog prezenta u glavnoj rečenici u modernom perzijskom.

U oba jezika u određenim diskursima postoji obligatorna distribucija, a u drugim slobodan izbor. Obligatornu distribuciju imperfektivnog aspekta i u perzijskom i u bosanskom nalazimo u diskursu koji se odnosi na aktualnu sadašnjost, u diskursu koji se odnosi na dvije paralelne durativne radnje i u diskursu koji se odnosi na seriju imperfektivnih radnji. U bosanskom jeziku imperfektivni glagoli obično se upotrebljavaju (premda ne isključivo) u diskursima koji izražavaju zabranu (npr. *Ne vozite desnom stranom!*). Zabrana sa *nemoj* + infinitiv može se izreći i sa perfektivnim i imperfektivnim aspektom (*Nemoj skočiti/skakati!*) U perzijskom i naredba i zabrana ima perfektivni aspekt (*bo.kon.ø, ne.kon.ø*). Imperfektivni oblici se nalaze u diskursima sa historijskim prezentom, bezvremenskim i svevremenskim prezentom. U bosanskom, ali ne i u perzijskom, svevremenski prezent je isključivo imperfektivni, dok historijski i bezvremenski prezent mogu biti i perfektivni. U oba jezika nalazimo obligatornu distribuciju perfektivnog aspekta u diskursu koji se odnosi na seriju perfektivnih radnji (koji su opozicija seriji imperfektivnih radnji).

Uz perfektivne oblike dolaze i u perzijskom i bosanskom prilozi kao *gahi, gah.gahi* (povremeno) da izraze ponovljenu radnju. Pored toga, i u perzijskom i u bosanskom perfektivni oblici se upotrebljavaju u diskursu u kojem jedna radnja prethodi drugoj, gdje jedna radnja zahtijeva odmah slijed druge radnje (gramatička sredstva za iskazivanje ovog odnosa su veznici koji znače *hāmin.ke* - čim, odmah nakon što)¹⁹. Vrlo često diskurs se odnosi i na durativne i nedurativne radnje, u takvim slučajevima nalazimo i perfektivne i imperfektivne aspekte korištene u istoj rečenici. Najrazličitiji tipovi odnosa mogu se izraziti u takvim diskursima između durativnih i nedurativnih radnji.

¹⁸ Potajni ugalj najbolje užeće.

¹⁹ Razlog je jednostavan, imperfektivni, odnosno progresivni aspekt fokusira se na kontinuitet i progres situacije, tj. na srednje faze, a ne na granične tačke, koje su, prema Heinemaki (Smith 1983:485), minimalni semantički zahtjevi za sukcesivnost situacija.

Veoma su česti diskursi kada perfektivne radnje iznenada prekidaju imperfektivne radnje: perfektivni glagol obično je praćen prilogom, kao npr. *dār yek češm be.häm zä.d.än* (u magnovenju, u tren), *nagähan* (iznenada, odjednom), *fourän* (odmah) koji naglašavaju punktualni aktionsart ili u bosanskom leksičke jedinice tipa (a)onda, (pa) zatim, kadli i dr.

Zaključak

Nakon kontrastivne analize glagolskog aspekta u perzijskom i bosanskom jeziku donosimo slijedeće zaključke:

- aspekatska kategorija je gramatikalizirana u perzijskom jeziku, dok je u bosanskom djelimično leksikalizirana;
- aspekatska opozicija u perzijskom jeziku ima tri člana: perfektivni vs. imperfektivni vs. progresivni, a u bosanskom dva: perfektivni vs. imperfektivni;
- imperfektivni aspekt u perzijskom markiran je prefiksom *mi-* u prošlom i neprošlom vremenu; u bosanskom su to imperfektivni glagoli karakteristično obilježeni već u glagolskoj osnovi;
- perfektivni aspekt u perzijskom markiran je nultim morfemom (\emptyset -) u prošlom vremenu (moramo naglasiti da je oblik perfektivne neprošlosti markiran nultim morfemom strogo ograničen na poeme i gnomsko izražavanje) i u neprošlom vremenu (prezentu) prefiksom *be-* koji je ograničen na zavisne rečenice (upotreba perfektivne prošlosti u glavnim rečenicama sa prefiksom *be-*, npr. *be.xan.d.äm* - pročitao sam, arhaična je i ograničena na visoko literarne tekstove); u bosanskom jeziku perfektivno značenje je karakteristično obilježeno u glagolskoj osnovi i uglavnom se dobiva prefiksacijom imperfektivnih glagola;
- progresivni aspekt u perzijskom markiran je pomoćnim glagolom *daš.t.än* + imperfektivni glagol i nije ograničen ni na prošlo ni na neprošlo vrijeme; u bosanskom jeziku imperfektivni aspekt obuhvata progresivni aspekt;
- perfektivni glagolski oblici, uprkos objektivne duracije označene situacije, mogu se kombinovati sa priložima koji znače nedjeljivost (ima efekat reduciranja situacije na jednu tačku), npr. *dār yek češm, be häm zäd.än* (u tren oka);
- iako je izbor aspekta subjektivno viđenje situacije, u oba jezika postoje diskursi u kojima je obligatorna distribucija određenog aspekatskog značenja:
karakteristični su određeni sintaksičko-semantički tipovi zavisnih rečenica (temporalnih, kondicionalnih i dr.) gdje sintaksičkosemantička relevantnost aspekta i aktionsarta glagolskih oblika sa ostalim elementima konteksta determinira različite odnose;

- razlikovanje progresivnog aspekta od imperfektivnog aspekta u perzijskom jeziku inspirisano je činjenicom da se progresivni aspekt ne spaja sa stativnim glagolima, dok imperfektivni nije podložan takvoj restrikciji i može da dolazi zajedno i sa stativnim i nestativnim glagolima;
- aspektski oblici u perzijskom monosemantičke su prirode, gdje svaki marker ima samo jedno invarijantno (nepromjenjivo i kontekstom nezavisno) značenje, dok perfektivne oblike u bosanskom prate i promjene u značenju;
- u oba jezika, perfektivni glagoli izražavaju datu situaciju kao nedjeljivu cjelinu (a ne kao svršenu), koja se ne može dijeliti na faze, dok imperfektivni (a ne nesvršeni) opisuju situaciju u njenom trajanju, tj. situacije koje se mogu dijeliti na faze; progresivni aspekt, karakterističan za perzijski jezik, opisuje situaciju u progresu, tj. obuhvata kvalitativne i kvantitativne promjene u njenom trajanju;
- u oba jezika aspektualnost kao širi pojam, koju čini aspekt kao gramatička kategorija i aktionsart kao leksička kategorija, mora se posmatrati kroz tri parametra: glagolski aspekt, aktionsart i kontekst;
- u oba jezika, sva ostala značenja koja su izvan pojma perfektivnosti i imperfektivnosti, proizlaze iz interakcije aspekta i drugih kategorija pridruženih glagolu (aktionsart i vrijeme), ali i neglagolskih riječi i fraza koje mogu odrediti karakter radnje (*rijetko, uvijek, često, dugo, neprekidno, odmah, iznenada, polahko, brzo* i druge) - sveobuhvatno značenje lingvističkog izraza jeste sveukupnost značenja svih njegovih komponenti;
- s obzirom da perfektivni glagoli i u perzijskom i u bosanskom izražavaju radnju kao nedjeljivu cjelinu, ne mogu se vezivati sa frazama i riječima koje izražavaju djeljivost (npr. **On je napisao tezu 5 mjeseci* – implicira djeljivost), niti se imperfektivni glagoli koji izražavaju djeljivost na faze mogu spajati sa riječima i frazama koje izražavaju nedjeljivost (npr. **Pisao je tezu za pet mjeseci* – implicira nedjeljivost); iteracija, međutim, uključuje i djeljivost i nedjeljivost (npr. *Pisao je/napisao je tezu pet puta*);
- perzijski perfektivni oblici prevode se njihovim perfektivnim ekvivalentima u bosanskom jeziku;
- perzijski imperfektivni i progresivni oblici prevode se imperfektivnim ekvivalentima u bosanskom jeziku.

IZVORI

PL - Sadeq Hedayat, *Sagol-gard*. (prev. B. Džaka, Pas lualica. Život, Sarajevo, god. XXI/XL, 1972, 5-6, str. 495-501.) Tehran: Sina 1332./1953.

KY - Aliriza Ahangär. *Äz kenar yaran.*(prev. autorice ovog rada) Tehran: Houz Honeri 1372./1993.

LITERATURA

- Allen, R. (1966) *The Verb System of Present-day American English.* The Hague: Mouton.
- Austin, J. (1975) *How to do things with words.* Second edition. Cambridge Mass, Oxford.
- Comrie, B. (1976) *Aspect. An introduction to the study of verbal aspect and related problems.* (Cambridge Textbooks in Linguistics). Cambridge: Cambridge University Press.
- Dehqan, I. (1972) *Dash.t.en as an Auxiliary Verb in Contemporary Persian.* Archiv Orientalni Praha. 40/3. Pp.198-205.
- Farahani, X. (1990) *A Syntactic and Semantic Study of the Tense and Aspect System of Modern Persian.* (Ph.D. Thesis, University of Leeds, G. Britain)
- Jahić, Halilović, Palić (2000) *Gramatika bosanskog jezika.* Zenica: Dom štampe.
- Lazard, G. (1992) *A Grammar of Contemporary Persian.* Costa Mesa, California and New York: Mazda Publishers & Bibliotheca Persica.
- Silić, J. (1978) *An Approach to the Study of Aspectuality in the Croatian Literary Language.* In: Filipović, R. (ed.) *Contrastive Analysis of English and Serbo-Croatian.* Vol. 2. Zagreb: Institute of Linguistics.
- Smith, C. S. (1983) *A Theory of Aspectual Choice.* Language 59. Pp. 479-501.
- Windfuhr, G.L. (1979) *Persian Grammar: History and State of its Study.* The Hague, Paris & New York: Mouton.
- حسن انوری، حسن احمدی گویوی (۱۳۷۵) *دستور زبان فارسی ۲.* تهران: مؤسسه انتشارات فاطمی.

GLAGOLSKI ASPEKT U PERZIJSKOM I BOSANSKOM JEZIKU

S a ž e t a k

Ovaj rad predstavlja kontrastivnu analizu gramatičke kategorije glagolskog aspekta, kao i analizu općih problema vezanih za glagolski aspekt i aspektualnost u perzijskom i bosanskom jeziku, kroz semantičku i gramatičku anali-

zu aspekatskih formi u oba jezika. Glagolski aspekt, iako nezavisna gramatička kategorija, u oba jezika mora se ispitivati u okviru šire kategorije aspektualnosti, budući da je aspekt, najčešće, u interakciji sa aktionsartom i glagolskim vremenom.

Kontrastivna analiza kategorije glagolskog aspekta između ovdje uzetih predstavnika slavenskih i indoiranskih jezika je veoma poželjna, budući da većina lingvista smatra da samo u ovim jezicima postoji bliska korespondencija između aspekatskih značenja i morfoloških sredstava koja se upotrebljavaju da ih izraze.

VERB ASPECT IN PERSIAN AND BOSNIAN LANGUAGES

S u m m a r y

This paper is a contrastive analysis of the grammatical category of the verb aspect, as well as the analysis of general problems related to the verb aspect and aspectuality in Persian and Bosnian, through the semantic and grammatical analyses of the aspect forms in both languages. The verb aspect, although an independent grammatical category, in both languages must be examined within the broader category of aspectuality, since aspect, most frequently, is in interaction with aktionsart and verb tense.

Contrastive analysis of the verb aspect category between the representatives of Slavonic and Indo-Iranian languages taken here is very desirable, since the majority of linguists believe that only in these languages there is a close correspondence between the aspect meanings and morphological tools used to express them.